

יפעת בר לב
סנטה יפעתה / תערוכה
פיתון 4 / מיצג

במיצב הוידאו **סנטה יפעתה** מציגה יפעת בר לב שלוש עבודות, מבוססות תיעוד מיצגי גוף, אותם הציגה בפני קהל במהלך השנים האחרונות. במיציגים שלה, כמו גם בעבודות הוידאו שלפנינו, פורשת בר לב עולם דימויים, המתייחסים הן לג'נדר ומיניות, והן ישירות לגוף עצמו, להקשרו בחלל, לפעולותיו החזרתיות, ולפעולות של גילוי והסתרה. מחוץ לגלריה, על הגג, הוצב ביום הפתיחה אובייקט בין זנב לנחש או חבל תליה, המשתלשל למטה כאקט סיום למיצג **פיתון 4**, אותו תקיים בר-לב במהלך היום.

לחה 2005 - הקרנת עבודה זהה על 9 מוניטורים, המפוזרים בחלל הגלריה.

הימרחות ארוכה ואינטנסיבית בקרם גוף בתוך התרחשות של ערב מיציגים מול קהל בתחנה המרכזית החדשה בתל-אביב. "יפעת בר-לב נטלה בעבודתה פעולה נשית יומיומית והפכה את טיבו של פולחן הטיפוח העצמי על פיו: ההתמרחות בקרם הגוף הועצמה לכדי פעולה של יצירת שכבות שמנוניות נוטפות, מעין צבירת כסות מוגזמת, מקאברית, שנועדה ליצור הזרה ביחס לגוף – הפיכתו ל"תולעת מריירת", כלשונה¹.

מופע בכיור 2008 – הקרנה על מוניטור בודד.

שורת אינטראקציות מזדמנות בין ידה של האמנית, הפורצת מתוך חור של כיור, לבין ידיים אקראיות מקרב קהל חולף בערב אמנות במועדון בתל-אביב. אופיו של המיצג מזמן לעתים תגובות היכולות להתפרש כהטרדה. (ערב **אפולולית** - טקסט/ וידאו/ פרפורמנס במועדון "טונגסטן". אמנית מארחת וערכת: קרין מנדלוביץ').

פיתון 3 2008 - הקרנה על מוניטור בודד.

המיצג מפגיש את הצופים עם דמות נשית (האמנית עצמה) לבושה לעייפה בהר-שכבות של חולצות גברים (בגדיו של אביה). לאורך המיצג מתקלפת הדמות מבגדיה, במעין "הזנה עצמית" ויוצרת זנב-נחש ארוך, היוצא ומתפתל מבין חלציה. (ערב מחווה לפסל נתן רפפורט בבית רפפורט, רמת גן, אוצר: יעקב חפץ). מיצג חדש, רביעי בסדרה **פיתון**, מקיימת בר-לב ביום הפתיחה.

ללא כותרת, 2009, עבודת תקרה -

מופע נוסף של הפיתון כדימוי חי בתוך תעלות התקרה של הגלריה.

עריכתן של העבודות לכדי הצבה בחלל הגלריה מבקשת בחינה מחודשת של המיצגים ופענוח הדרגתי של ההקשרים. מנעד העבודה החדש מבקש ליצר בין הצופה לבין העבודות דיאלוג בעל חוקיות פנימית שונה מזו של מיצג חי מול קהל. האמנית מרינה אברמוביץ' מציגה בסרטה **בארוק בלקאני**², דמויות במה ובנות דמותן. בהתייחסה אליהן, היא אומרת:

¹ ירון דוד, אוצר "במת מיצג", התחנה המרכזית החדשה, יוני 2005.

² במאי: פייר קולבוף, 1999.

"...הזמן היחידי הנחשב, הוא הזמן בו מוקרן הסרט. **בארוק בלקאני** הינו פיקציה טהורה והפקה מדומיינת, בה האמנית משחקת תפקידים שונים ובהם אף תפקיד של אמנית העושה מיצגים"³, כך גם בר-לב, אמנית מיצג מנוסה, הנוכחת כאן בשלוש מדמויות הבמה שלה, מודעת גם במדיום הוידאו לתפקידו של הצופה בתוך עבודתה ומכוונת אותו בקריצה, לכוון מסוים: להתבונן מהצד במתרחש מולו, במערך אחר של חלל-אובייקט-אמן-קהל-נקודת מבט, להיות עד לתהליך של היווצרות דמות מתוך דמות, שותף להתבוננות העצמית של האמנית בדמותה ובבת דמותה ולשאלות כגון: מי מביא את מי? בשל ה site specific בו משתמשת האמנית כנקודת מוצא לעבודות, הן במיצגים והן כפלטפורמה להצבת התערוכה.

בר-לב מתייחסת לשם התערוכה ואומרת בשיחה חופשית: "...השם 'סנטה יפעתה' מעיד על מעין מקדש עצמי וסוג של מרטיריות. שם אפשר לדבר על מקומו של הקרבן, ועל האמנית ששמה עצמה כקורבן, כמרכז היצירה, במקום פגיע. עם זאת, אלה העוצמות שלה..."

בשיחה מקדימה לתערוכה "סנטה יפעתה", אותה קיימה בר-לב עם האמנית קרין מנדלוביץ' לקראת התערוכה, הן מדברות על הקשר בין האמן לצופה וזהותו של הקרבן:

יפעת: תמיד רציתי שיתוף פעולה באמנות, חלמתי על עבודה טובה, חיפוי על כל מיני חוסרים שהלבד מייצר. ב **פיתון 3** מהא נסרה ואני היינו אמורות לשתף פעולה, היא כתבה בערבית בפחם שחור שהביאה מהכפר שלה והתעקשה לענות לקהל בערבית בלבד. שתינו יודעות שעבדנו זו ליד זו, אך לא הצלחנו ליצר שת"פ בינינו. אני מזהה כאן שאני לא מדברת רק על חוסר שיתוף פעולה באמנות.

קרין: אז שיתוף פעולה זה הנושא שלך עכשיו?

יפעת: אני כנראה עוסקת בנושאים נוספים. מקומות⁴ שאני או הצופה לא יכולים לצפות מראש בתוך החוויה של המיצג. זה מתקיים גם כאשר אני מצלמת בצמצם פתוח או משתמשת בחשיפה ארוכה – הבלתי צפוי מרתק אותי ואני גם חוששת ממנו. אני קוראת לו "הרגע השחור" ועדיין לא הזכרתי אפילו את הגוף שלי. כנראה שאדבר עליו בשלב מאוחר יותר.

קרין: הזכרת נושאים רבים. בואי נתמקד במושג "שיתוף פעולה" כרגע. מהן הציפיות שלך מכך?

יפעת: גם כאן, כמו במקרים בהם אני פועלת לבד, יש בי רצון שהכול ידפוק בהרמוניה וברצף, גם אם מדובר ברצף לא הגיוני, או בסוג של הפרעה. ברוב הפעמים אני פועלת כמו בימאית. רוצה לשלוט בהכול. אני מחפשת מישהו שישתף איתי בתהליך השליטה הזה, שנפעל כישות אחת בעלת כמה ראשים. במושגים של החיים האמיתיים זה עשוי להתפרש כבעיית שליטה, מה שמכנים freak control. אבל באמנות, כמו באמנות, אני מפנטזת על פרטנר שינסה לבחון איתי סיטואציות בלתי צפויים. שיחד ניקח אותנו לחוויה שמגרה את הסיכון, אך שומרת עלינו כי אנו ביחד. אלה לדעתי מקומות מרתקים

³ ש.ג. תרגום חופשי, מתוך **כאן ועכשיו**, הצהרת אמן על הסרט **בארוק באלקני**. עותק לצפייה של הסרט ניתן למצוא בכתובת: <http://www.ubu.com/film/coulibeuf.html>

⁴ מקום בכתובה פילוסופית נחשב – החוויה עם הקוסמי, אלוהים

של שת"פ. במפגש עם הקהל הדברים מעט שונים. שם המקום הזה של השליטה חמקמק. אפשר לראות ביטוי של זה ב **מופע בכיור**.

קרין: ספרי על **מופע בכיור**, סוגיית שיתוף הפעולה והשליטה, דרך העניין שלך עם הקהל בעבודה הזו.

יפעת: קיימת הזרה מסוימת בין האינטימיות של העבודות שלי למילים שלי שמנסות להגדיר ולבחון לאחור מה קרה שם. מבחינתי מופע בכיור הוא כמו מן מפגע קטן. קרו בו דברים בלתי צפויים, אפילו חודרניים. מה שהפעיל אותי ביצירה של המיצג הזה היה קודם כל הדימוי – יד יוצאת מכיור. איזור דמדומים, המשך ישיר לעשייה שלי. המפגש עם הקהל לא היווה את נקודת ההתחלה המחשבתית על המיצג. יצאתי מתוך site specific - רציתי לפרק לך את הכיור. התכוונתי להיות ה"מחבלת", זאתי שמחדירה את הזנב שלה, אלמנט חוזר בעבודות שלי, דרך החור של הכיור. בכלל, רציתי לשבת מעליו, ולא מתחתיו. תהליך העבודה התקדם כך שבסופו של דבר החדרתי את היד דרך פתח הכיור וישבתי במקום מוסתר, מתחת לכיור, בתוך ארון המטבח. ממקום של שולטת הפכתי להיות לכמעט נשלטת. אני אומרת "כמעט" כי היו שם מקרים שהחזרתי צביטות ומכות קלות למי שעבר את הגבול מבחינתי. היה מישהו שחזר וליטף לי את היד. בהתחלה חשבתי שזה ירון (דוד) ושיתפתי איתו פעולה. שמחתי שהוא בא ללטף אותי, לנחם אותי על כך שאני סגורה שם למטה בחושך. התענגתי. אחרי כמה זמן מששתי לו את הזרוע והבנתי שזה לא הוא. נבהלתי נורא. ברגע זה התברר לי ששמתי את עצמי במקום מסוכן, ששיתוף פעולה עם הקהל הוא משהו שאפשר רק לקוות לו, שהקהל יכול לבחור באיזה אופן הוא מגיב ליד שלי. המחשבה שאני עושה אמנות במקום שאוהב אמנות, בתוך ערב אמנות, שמרה עלי קצת, אך התובנה החדשה ששמתי את עצמי במקום שהוא מנוצל, מינית אפילו, הדהדה בי".

קרין: אז בואי נדבר על החיים עצמם. העלית את המקום הזה של ניצול או שימוש לרעה. ציפית לשיתוף פעולה מסוים מצד הקהל וקיבלת משהו אחר שהעמיד אותך במצב לא נעים או אפילו מנוצל. האם את רואה ניצול ושימוש לרעה, לצורך העניין כסוג של שיתוף פעולה? אלו שיתופי פעולה היית מאחלת לעצמך?

יפעת: זה אולי תמים מצידי לומר - לא חשבתי שיקרה לי כלום. אני חושבת שהופתעתי מהקיצוניות שבין התענוג שהרגשתי בליטוף לבין הגועל. זה היה רגע צורם במיוחד. השאלה שלך מביאה אותי לחשוב על מקומות קיצוניים. מקומות שהם ללא ספק חבל דק, או אזורי דמדומים. בחיים זה מתקיים אצל ילדים וילדות במדינות עולם שלישי וגם מודרניות, המנוצלים בעבודה, כאלה שנחטפים והופכים לעבדים ומנוצלים מינית. אלה מקומות רחוקים, במידה מסוימת, בחיינו הרגילים. הרי ברור שאחריות המבוגר היא לגונן על הילד/ה ובכל זאת מבוגרים פוגעים ומנוצלים אותם ברמות מחפירות ביותר שבא לבכות. ומה עם פגיעה בבעלי חיים? וכאלה שהם בעלי חיים של משפחות? וניצול מיני בתוך משפחות? הרי פגיעה וניצול באים לידי ביטוי במערכות יחסים קרובות, באופן סטטיסטי יותר מאשר במקרים אחרים. איפה כאן הגבול? הוא קיים באמת? אני שומעת את עצמי בקול נוסף וזה נשמע כמו הטפה, אבל אלה סוגיות שמטרידות אותי ממש. היה בי איזה רצון לא להיפגע במערכת היחסים הקרובה שיצרתי עם הקהל ב **מופע בכיור**. היתה בי מחשבה, כמו בחיים עצמם, שהאחר⁵ ייקח אחריות על גורלו של האחר. סוג של עקשנות על הסוגיה הזו. בעבודה **פיתון 3** הגנתי על עצמי, הייתי גדולה, מרופדת בחולצות (של אבא שלי). מבחינתי גם הקארמה שלהן הגנה עלי. בניתי לי ספק זנב, ספק נחש שהתפתל

⁵ עמנואל לוינס, אני חוזרת אליו מפעם לפעם

לי בין הרגליים, מן אבר מין והקשתי אותו עם דבק אפוקסי. מידי פעם מישהו בא והוריד לי חולצה כדי שאמשיך לבנות לי זנב, במן מגננה גרוטסקית, הגנה פסבדו-חייתית. שם היה הקהל שיתף איתי פעולה מתוך אמפתיה. אולי באופן הזה גם אני ניצלתי אותו, לא הייתה לו ברירה, אלא לרחם עליי.... שאלתך על שיתופי פעולה עתידיים מביאה אותי לחשוב על החיים ועל אמנות. אני חושבת שבחיים הרעיון של ללכת צעד צעד, להסתכל בעיניים ולהיות בתקשורת תמידית מאד מוצא חן בעיניי. גם להחזיק יחד ברצון ללכת יחד בדרך וגם לשחרר כשצריך. מעניין אותי להביא את זה לאמנות. התשובה שלי לשאלתך האם אני רואה ניצול ושימוש לרעה, כסוג של שיתוף פעולה, היא חד משמעית – לא.

קרין: אני בכוונה מתעקשת על השאלה. האם העמדה של הקורבן לא מסכים באיזה שהוא אופן לחתום חוזה סמוי עם מי שמנצל אותו בכך שנשאר שם ומשתף פעולה ביחסי הניצול. אולי יש לו רוח כלשהו? למה הוא לא זז מהעמדה הזו? למה הוא נשאר שם? למה הוא לא לוקח אחריות על עצמו ולא מסכים יותר לשיתוף פעולה בתוך יחסי הכוחות שהתהוו??

יפעת: ברגע זה עברנו את מסגרת הזמן שקבענו לשיחה הזו. אני מודה לך על השאלות. אני מודה בפניך ופניי שהן לא קלות לי כלל.. היה מעניין ומאתגר ויותר מהכול, התודעתי לניואנסים חדשים לגבי העבודות. יצרנו כאן מציאות חדשה והמשך בלתי צפוי יבוא בעקבות השיחה הזו.

קרין: היה לי העונג לשיתף איתך פעולה. אם תרצי לחרוג ממגבלת הזמן ולהמשיך גם מחר זאת אפשרות. ואז יש עוד דילמה: מה משמעות של חריגה מהכללים שנקבעו מראש. שאלה נוספת למחשבה.

אוצרת: שולי נחשון